

Preguntes sense resposta

Elie Wiesel, guardià de la memòria de l'Holocaust, va morir el 2 de juliol, a 87 anys.

© *The Economist*

Ben mirat, l'hàbit havia començat amb Moshé el Sagristà. Va ser Moshé qui va induir Elie Wiesel, joveníssim, que estudiés la Càbala. La majoria de gent del petit *shtetl* de Sighet, a Transsilvània, sabien que era perillós inclús tocar de passada aquells misteris. Però Moshé va insistir a penetrar, escodrinyar i informar-se de veritats cada vegada més profundes.

Les preguntes, deia, per elles mateixes tenien poder. Com més preguntava un home, més s'acostava a Déu.

I, aleshores, per què la gent del poble no va fer més preguntes quan, el 1942, tot d'una Moshé va ser deportat? Per què no van escoltar els seus desesperats crits d'advertència, plens d'angoixa, en tornar al poble, plorant, trucant a les portes? Per què insistiren, fins quan el poble va ser dividit en dos guetos pels nazis, que podrien viure en aquest nou

món i fer-ho passar per una temporada de vacances? Per què, el 1944, no havien sentit mai la paraula *Auschwitz*?

En deportar-lo a ell també, un torrent de preguntes es va obrir pas en el cabot de 15 anys d'Elie. Per què ficaven als seus amics i veïns en vagons de bestiar segellats, per a un viatge de dos dies, sense a penes aigua ni aire? Per què eren abocats en indrets empudegats de fetor de carn humana, on els pous de foc devoraven els cossos de

nens i criatures de bolquers? Per què se'ls despullava de tot, i eren afaitats, tatuats amb números i obligats a anar corrents a tot arreu? Per què, en un mateix dia, el van arrencar de la seva mare i de la seva germana més menuda, a les qui no tornaria a veure més? Com podien passar coses així en ple segle XX i el món restar mut?

Les preguntes van anar acumulant-se i fent-se més pertorbadores. Per què d'altres reclusos, igual que els alemanys, pegaven als qui acabaven d'arribar i els deien fills de puta? Per què els presoners observaven els penjaments rutinaris per furts insignificants sense emoció, mirant amb indiferència les cares que s'engronsaven botinflades? Per què es va descobrir a ell mateix pensant en res més que la seva ració de sopa i pa? Què el va dur a obrir-se camí, com va poder, entre una pila de cossos agonitzants per salvar-se tot just ell? I la cosa més terrible de totes: què el va dur a fer cas omís de la petició d'aigua del seu pare moribund, quan el pare era l'única cosa, i la més volguda, que li quedava al món?

Quan, al cap d'un any, va ser alliberat dels camps, va saber que havia sobreviscut per contar aquell relat. Havia de gravar la memòria de l'Holocaust en les ments humanes per sempre més. En un món que s'estimava més esborrar-la, la seva divisa seria *Zachor!* Recorda! Però durant una dècada sencera es va preguntar: Com? Tot i haver estudiat literatura a la Sorbona, tot i fer de periodista, com podria trobar les paraules? Amb quins girs podia fer justícia al mal indescriptible? En quina llengua podria escriure, quan el llenguatge mateix havia estat profanat gràcies a omplir de significats

obscens mots com ara *selecció, concentració, transport, xemeneia i foc?*

Potser el silenci era una resposta més adequada, alguns rabins famosos hi havien excel·lit. Ben mirat, quina autoritat tenia ell per parlar en nom dels morts, per recontar els seus somnis mutilats? No, no en tenia. Però de quina altra manera se'ls podria recordar? Al llarg de 800 pàgines en *jiddisch* –en si ja una relíquia que calia atresorar i preservar– va buidar el pap dels seus records. Ben retallades, es van convertir en *La nit*, publicada en anglès el 1960 i en un primer moment no gaire considerada. Hi va perseverar. Quina altra raó tenia per viure quan sis milions havien mort? Quina altra cosa podia fer per honorar aquelles ànimes? El 1964, quan va tornar a Sighet, es va trobar una ciutat pròspera però oblidada dels seus jueus, i les sinagogues, tancades, plenes de pols. Va tornar a visitar el camp de treball de Buna i va descobrir que s'havia esfumat, els arbres i els ocells se n'havien ensenyorit de nou. Qui podria evitar que les coses desapareguessin?

Amb un llibre per any –57 en total, tots i cadascun impregnats de *La Nit*– amb conferències, articles, i fins i tot cantates, va aconseguir que la qüestió de l'Holocaust penetrés. Aquella cara trista, marcada, la seva cabellera hirsuta i els seus ulls melancòlics esdevingueren ubics allà on els líders i jueus de més renom s'aplegaven. El dia que va fer els 80 anys l'Holocaust ja havia entrat a formar part dels plans d'estudi d'història moderna, els seus llibres figuraven en les llistes de lectura, havia guanyat el Nobel de la Pau, i cada any es comptaven per milions els visitants que feien cua a les portes de l'Holocaust Memorial

Museum de Washington, DC, que ell havia contribuït a fundar. Ampliant el seu radi d'acció enllà del seu benvolgut Israel, va muntar la seva pròpia fundació per propugnar els drets humans allà on es veiessin amenaçats, a Cambodja, Bòsnia, Sud-àfrica, Xile, Rwanda. Perquè, de la mateixa manera que encara tenia malsons amb els seus pares i la foscor, de la mateixa manera que temia encara un possible agressor incontrolat i els viatges amb tren, qui diu que l'Holocaust no tornés a passar una altra volta?

Les preguntes tampoc es van aturar mai. La infantesa, l'havia passada estudiant el Talmud dedicat a Déu, però on era Déu als camps? Per què havia tolerat que Tzipora, la seva germaneta de cabells daurats, morís per a res? Per què havia provocat Ell que aquells vells caiguessin rebenats de disenteria durant les marxades forçades, quan ben bé haurien pogut morir en la pau del seu llit? Per què havia creat Déu a l'home, ni que només fos per abandonar-lo? Per a què necessitava Déu a l'home exactament?

Contra una malenconia que no s'havia dissipat mai del tot –perquè, a quin sant hauria mai de fer-ho?– es va agafar a la frase “i això no obstant”. El sol es ponía, i això no obstant s'aixecava de nou. El deliri investia i, això no obstant, remetia. Va clamar contra Déu i, això no obstant, es lligava les filactèries i recitava les seves oracions amb el mateix fervor que el dia del seu *bar mitzva*. Perquè el ritual, també, era part de la memòria. I això a banda, com podria mai acostar-se més al misteri de Déu, si no era bastonejant-lo amb els seus dubtes? ●

Traducció de Francesc Sellés

Avancem junts

Port de Barcelona

Port de Barcelona, el primer hub logístic del sud d'Europa.